

*Guna Bozevniece, Master's student
Baltic International Academy
Latvia*

Legal aspects of data processing and protection

Abstract. According to the author, one of the main issues in the protection of personal data is the privacy of personal data, the inviolability of privacy, as well as data protection in the digital environment and data processing. The aim of the work is to find out whether the Latvian legal acts comply with the new Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, repealing Directive 95/46 / EC (General Data Protection Regulation) (hereinafter referred to as the «Regulation») in the protection of personal data. The main conclusion made, the right of a person to protection of personal data derives from the fundamental right of a person to private life the inviolability of private life. The right to the protection of personal data can be extended to be applied to all physical persons regardless of their location and legal status. Personal data is still being transferred to third parties and the data is processed without the consent of the person.

Keywords: personal data, freedom of expression, the Internet, private and family life of a person, personal data protection, public information.

*Гуна Божевнице, магистрант
Балтийская Международная Академия
Латвия*

Правовые аспекты защиты и обработки персональных данных

Аннотация. По мнению автора, одним из основных вопросов при защите персональных данных является конфиденциальность персональных данных, неприкосновенность конфиденциальной информации, а также защита данных в цифровой среде и при их обработке. Целью статьи является определение соответствия законодательных актов Латвии с новым Регламентом N 2016/679 Европейского парламента и Совета Европейского Союза «О защите физических лиц при обработке персональных данных и о свободном обращении таких данных, аннулирующим Директиву 95/46/ЕС (Общий Регламент о защите персональных данных, далее именуемый «Регламент») о защите персональных данных. Основным выводом статьи является следующее: право личности на защиту персональных данных проистекает из основополагающего права личности на частную жизнь и на неприкосновенность частной жизни. Право на защиту персональных данных может быть расширено и распространяться на все физические лица, независимо от места их нахождения и юридического статуса. Тем не менее, персональные данные все же передаются третьим лицам и обрабатываются без согласия физических лиц.

Ключевые слова: персональные данные, свобода самовыражения, Интернет, частная жизнь и семейная жизнь физического лица, защита персональных данных, общедоступная информация.

Guna Boževniece, maģistrante
Baltijas Starptautiskā akadēmija
 Latvija

Datu apstrādes un aizsardzības tiesiskie aspekti

Anotācija. Pēc autores uzskatiem, ka viena no galvenajām problēma personu datu aizsardzībā ir personu datu tiesības neaizskaramība uz privāto dzīvi, kā arī datu aizsardzība digitālajā vidē un datu apstrāde. Darba mērķis ir noskaidrot vai Latvijas tiesību normatīvie akti atbilst jaunajai Eiropas Parlamenta un Padomes regulai (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula, turpmāk tekstā «Regula») personu datu aizsardzībā. Darba galvenais secinājums - personas tiesības uz savu personas datu aizsardzību izriet no personas pamattiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Tiesības uz personas datu aizsardzību var tikt attiecinātas uz visām fiziskajām personām neatkarīgi no to atrašanās vietas un tiesiskā statusa. Personu dati vēl joprojām tiek nodoti trešajām personām, kā arī dati tiek apstrādāti bez personas piekrišanas.

Atslēgas vārdi: fizisko personu dati, izpausmes brīvība, internets, personas privātā dzīve, personu datu aizsardzība, publiskā informācija.

Ievads

Darba mērķis ir noskaidrot vai Latvijas tiesību normatīvie akti atbilst jaunajai Eiropas Parlamenta un Padomes regulai (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) personu datu aizsardzībai. Kā viena no galvenajām problēmām personu datu aizsardzībā ir datu izmantošana sadzīvē, norādot personas kodu, sniedzot ziņas par pastāvīgo dzīvesvietu, u.c. Katrai personai ir svarīgi aizsagāt savus personas datus, jo tā ir daļa no mūsu privātās dzīves. Mūsdienās kad pasaule atrodas nepārtrauktās digitālās evolūcijas posmā un informācijas tehnoloģijas strauji attīstās, kā arī personu dati nokļūst tiešsaistē, personas anonimitāte ir apdraudēta. Izmantojot dažādās informāciju tehnoloģijas un interneta attīstības iespējas, tiek apstrādāti noteiktā apjomā personas dati, un tādējādi, iespējams ietekmēt personu tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību.

Personas datu uzraudzība ir īpaši svarīga, runājot par personas datiem internetā. Satversmes tiesa atzinusi, ka personas datu publiskošana internetā ir būtisks personu tiesību ierobežojums, jo šādi dati kļūst pieejami neierobežotam neidentificējamu personu lokam un līdz ar to paver iespēju šos personas datus apstrādāt neatbilstoši iecerētajam mērķim. Ja personas dati parādīti publiski pieejami, tad sarežģīti vai pat neiespējami

kontrolēt šo datu turpmāko izmantošanu [3].

Izmantotās metodes un materiāli, pētījuma ir analizēti tiesību akti un Satversmes tiesas spriedumi kā arī izmantoti zinātniskie vērtējumi un ieteikumi, kuri papildināti ar autores ieteikumiem. Darbā izmantotās metodes: Vēsturiskā, sistemātiskā un analītiskā metode.

Svarīgākās atziņas teorijā un praksē

2016. gada 27. aprīlī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula), turpmāk tekstā Regula). Regula paredz jau pastāvošo personas datu aizsardzības principu modernizēšanu, izveidojot vienotus personas datu aizsardzības noteikumus, kas ir spēkā visā Eiropas Savienības teritorijā. Vienlaikus ir saglabāti līdz šim personas datu aizsardzības jomā ievērotie pamatprincipi - vienotā tirgus uzlabošanu, efektīvu indivīda pamattiesību un brīvību ievērošana [3].

Sākot ar 2018.gada 25. maiju Latvijā un Eiropas Savienības dalībvalstīs ir piemērojama Vispārīgā datu aizsardzības regula.

Latvijā privātās un ģimenes dzīves aizsardzība ir nostiprināta Latvijas Republikas Satversmes 96.pantā [1], kurā tieši norādīts uz aizsargājamiem personas dzīves aspektiem – privāto dzīvi, mājokli un korespondenci. Privātās dzīves koncepts ir personas privātās dzīves elementi, kas atklāj šīs

personas tēlu. Citiem vārdiem sakot, fotogrāfijas vai video, kuri satur personas attēlu arī pieder pie personas datiem, tiek aizsargāti ar Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantu. Katrai personai ir arī tiesības kontrolēt, kurš un kā izmanto šīs personas fotogrāfijas vai video materiālus, kur šī persona ir redzama, kas sevī ietver arī personas tiesības izlemt, vai fotogrāfija vai video materiāls tiks pārpublicēts. Tas ir svarīgi, runājot par tādiem attēliem vai video materiāliem, kas tiek ievietoti sociālajos portālos vai kādā citā interneta vietnē. Jānorāda, ka sociālie portāli ir platformas, kurā personas datu aizsardzība ir īpaši svarīga, jo, sociālajos tīklos ievietotās fotogrāfijas var saturēt ļoti personīgu un pat privātu informāciju par individu vai šī indivīda ģimeni, tāpēc ir ļoti svarīgi izvērtēt, kādu informāciju ievietojam portālos. Katrai personai ir svarīgi aizsagāt savus persons datus un neizturēties pret saviem datiem vieglprātīgi, jo tā ir daļa no mūsu privātās dzīves. Apziņa par savu datu drošību ir ļoti svarīga, jo tas ir pirmais solis sevi pasargāt un nenoņemt savus datus nepareizajās rokās. Personas datu aizsardzības īstenošanā nepietiek ar to, ka valsts neiejaucas personas privātajā dzīvē. Valstij ir uzlikts arī pozitīvs pienākums, pieņemt likumus, kas pietiekami garantē personas tiesības uz datu aizsardzību [6.,247]. Likumdevējam ir jāizveido tāds personas datu aizsardzības mehānisms, kas nodrošinātu to apstrādes noteikumu atbilstību paredzētam mērķim [4].

Regula definē, ka personas dati ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisko personu [4]. Jāsaprot, personas vārds uzvārds vēl nebūs personu dati, jo nav papildus informācija kas identificē personu, bet tiklīdz būs personas vārds, uzvārds un personas kods, šie jau būs personas dati. Informācija, kura ietver personas vārdu un uzvārdu, publicēšana ir iejaukšanās personas tiesības uz cieņu un privāto dzīvi. Tomēr, arī tikai personas vārda izmantošana bez šīs personas piekrišanas, dažkārt var tikt uzskatīta par iejaukšanos personas privātajā dzīvē. Piemēram, ja personas vārds minēts kādā kontekstā, no kura ir viegli identificēt konkrēto personu [6].

Datu pārzinis nosaka personas datu apstrādes nolūkus un līdzekļus. Tātad, ja uzņēmums izlemj veikt personas datu apstrādājami, tad tas ir datu pārzinis. Darbinieki, kuri organizācijā veic datu apstrādi, to dara, īstenojot datu pārziņa uzdevumus. Respektīvi, pārzinis ir persona, kurš datu apstrādes ķēdē nosaka, kādi dati, kad, kādā

apjomā, kādam mērķim, kādiem līdzekļiem, kādā formātā u.tml. tiks apstrādāti. Pārzinis ir arī tā persona, kura būs atbildīga par veikto datu apstrādi. Gadījumos, kad datu apstrāde ir jāveic pārziņa vārdā, pārzinim ir jābūt pārliecinātam un jāsniedz garantijas par datu apstrādātāju, ka tiks īstenoti visi nepieciešamie tehniskie un organizatoriskie pasākumi saistībā par datu apstrādi ievērojot Vispārīgās datu aizsardzības regulas prasības, kā arī tiks nodrošinātas datu subjekta tiesību aizsardzība. Svarīgākais pārziņa, vai personas datu apstrādāja statusa rezultāts, ir juridiskā atbildība par atbilstību attiecīgajiem pienākumiem saskaņā ar datu aizsardzības tiesību aktiem. Saskaņā ar ES tiesību aktiem uz privātām personām, ja tiek apstrādi dati personīgiem nolūkiem vai mājsaimniecības vajadzībām, tad uz šo neattiecas vispārīgā datu aizsardzības regulas normas, līdz ar to šādas personas nav uzskatāmas par pārziniem. Līdz šim pārzinim bija nepieciešams reģistrēt paaugstināta riska datu apstrādes nacionālajā uzraudzības iestādē, bet, sākot ar Vispārīgās datu aizsardzības regulas piemērošanu no 2018. gada 25. maija, vairs nav nepieciešams reģistrēt uzraudzības iestādēs datu apstrādes, bet pārzinim ir pašam jāuztur apstrādes darbību reģistrs un jāidentificē paaugstināta riska personas datu apstrādes. Savukārt, ja riskus nebūs iespējams minimizēt, būs par to jāinformē, un jākonsultējas arī ar uzraudzības iestādi, Datu valsts inspekcija.

Attīstoties informācijas tehnoloģijām, bija skaidrs, ka nav vienkārši noteikt personu datu aizsardzības robežas, tāpēc radās nepieciešamība pēc Vispārīgajā datu aizsardzības regulas, kas ir daudz stingrāks instruments, lai personas datu tiesības aizsargātu internetā. Internetam ir būtiska loma personu datu uzglabāšanā, tāpēc nepieciešama stingrāka uzraudzība, lai tiesšaistē netiktu aizskartas personu tiesības, kā arī dati tiktu uzglabāti droši. Internetam nav robežu, tas ietver visu, ko tajā ievada persona. Ja tiesšaistes aktivitātes nerespektē valstu robežas, tad pēc definīcijas, likumam arī jāparvar robežas, lai tas būtu efektīvs [6].

Pieprasot bērnu piekrišanu personas datu apstrādei, ir jāatceras, ka jāievēro arī citi likumīgas piekrišanas nosacījumi. Attiecībā uz bērnu piekrišanu ir svarīgi ņemt vērā, ka bērni var neizprast privātuma ietekmi uz tiem tādā pašā mērā kā pieaugušie. Tāpēc ir ļoti svarīgi, ka piekrišana, kas paredzēta bērniem, ir veidota pēc iespējas vieglākā un saprotamākā valodā, lai tās nozīmi

varētu uztvert un izprast pats bērns. Tai pat laikā runājot par morāles aizsardzību bērniem, norādāms, ka ņemot vērā morāles jēdziena relatīvo raksturu Eiropas tiesību zonā un ne tikai, Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk ECT) dalībvalstīm dod zināmu rīcības brīvību. Tomēr, ir vispārīgākas normas, kuras ir skaidras visiem, arī bez īpašas morālas jēdziena analīzes. Proti, skaidrs, ka internetā pieejamā informācija ir nodalāma pa vecuma grupām, piemēram, uz nepilngadīgās personas morāli, noteikti, labu iespaidu neatstās informācija, kas paredzēta pieaugušajiem – pornogrāfija. Piemēram, nereti internetā parādās seksuāla rakstura iepazīšanās portālu reklāmas, kuras attiecībā uz bērnu var radīt risku bērna morālei, tapēc būtu nepieciešama aizsardzība, lai šādi gadījumi nenotiktu. Saistībā ar bērnu pornogrāfijas draudiem, valsts izstrādātajai sistēmai ir jābūt pietiekami efektīvai, lai gadījumā, kad interneta pakalpojuma sniedzējam, atklājot personas, kas ievietojuši pornogrāfiska rakstura reklāmu, datus nerastos problēmas saistībā ar augstajām konfidencialitātes prasībām [4]. Sistēmai jābūt izstrādātai tā, lai likums neliktu šķēršļus personas tiesību aizsardzībai. Tas nozīmē, ka tiesībām un brīvībām jābūt izsvērtām.

Personu datu aizsardzība ir jāgarantē attiecībā uz personu reputāciju un konfidencialu vai privātu informāciju. Izpaušmes brīvība un ģimenes un privātās dzīves neaizskaramība ir galvenie apvērsumi, tādējādi, telekomunikāciju un interneta servisu lietotājiem jābūt garantijai, ka viņu privātums un izpaušmes brīvība tiks respektēta. Tomēr šāds garants nav absolūts, dažkārt nepieciešams garantēt citas cilvēktiesības. Piemēram, lai tiktu novērsti noziedzīgi nodarījumi, kas aizskar citu personu cilvēktiesības un brīvības. ECT atzinusi, ka ir skaidra atšķirība starp to, kas ir nepieciešams, lai pasargātu konfidencialitāti slepenai informācijai, kas ir apdraudēta pēc tās pirmās publikācijas. Tāpat, kas nepieciešams, lai pasargātu morāli, kuras kaitējums var tikt nodarīts jebkurā laikā, kad kāda persona saskaras ar informāciju. Svarīgi ir ne tikai aizsargāt tādu informāciju, ko persona publicējusi, bet arī aizsargāt personu morāli, kas varētu ar šo informāciju saskarties.

Personai ir tiesības saņemt skaidru un saprotamu informāciju par to, kas apstrādā personas datus, kādi dati tiek apstrādāti, kāds ir apstrādes mērķis, tiesiskais pamats, kā arī tiesības pieprasīt, lai datus papildina vai izlabo, pārtrauc to apstrādi, vai dzēš datus «tiesības tikt aizmirstam», kā arī

ierobežo datu apstrādi, ja dati ir nepilnīgi, novecojuši, nepatiesi, pretlikumīgi iegūti vai vairs nav nepieciešami vākšanas mērķim. Lai apstrādātu personas datus, ir nepieciešama subjekta piekrišana datu apstrādei. Vispārīgās datu aizsardzības regulas izpratnē datu subjekta “piekrišana” ir jebkura brīvi sniegta, konkrēta, apzināta un viennozīmīga norāde uz datu subjekta vēlmēm, ar kuru viņš paziņojuma vai skaidri apstiprinošas darbības veidā sniedz piekrišanu savu personas datu apstrādei [5]. Būtu jānošķir brīvi sniegto piekrišanu regulas izpratnē no piekrišanas vispārīgā izpratnē, piemēram, persona noslēdz pakalpojuma līgumu, tai momentā persona piekrīt līguma nosacījumiem, līdz ar to dati tiek apstrādāti uz līgumiskā pamata. Savukārt, ja persona vēlas saņemt, piemēram, palastu, tad valsts iestādei ir jāiesniedz attiecīgie dati uz likumiskā-tiesiskā pamata.

Vispārīgā datu aizsardzības regula paredz datu subjektam tiesības pieprasīt piekļuvi saviem personas datiem, kas ir kāda uzņēmuma/organizācijas rīcībā, bez maksas saņemt šo datu kopiju un iegūt jebkādu citu papildu informāciju par savu personas datu apstrādi, piemēram, kāds ir to apstrādes iemesls, kam ir pieeja jūsu datiem u. tml. Šīs tiesības nav absolūtas, jo tiesības piekļūt personas datiem izmantošana nedrīkst ietekmēt citu personu tiesības un brīvības, tai skaitā komercnoslēpumu vai intelektuālo īpašumu. Piemēram, pacientam ir tiesības iepazīties ar saviem medicīniskajiem dokumentiem un saņemt šo dokumentu izrakstus un kopijas. Pacients kā datu subjekts ir tiesīgs saņemt bez maksas visu informāciju, kas par viņu savākta ārstniecības iestādē, tai skaitā, kas ir izmantojis piekļuves tiesības šī pacienta datiem. Šo tiesību mērķis ir nodrošināt datu subjektiem iespēju piekļūt saviem datiem, lai jebkurā no datu apstrādes posmiem pārliedzinātos par datu precizitāti un to izmantošanas likumību. Šādām piekļuves tiesībām ir jābūt viegli izmantojamām, neradot birokrātiskus šķēršļus. Taču jāņem vērā, ka persona nevar vērsties pie pārziņa nepamatoti bieži.

Viens no galvenajiem priekšnosacījumiem likumīgai datu apstrādei ir bīvi sniegta personas piekrišana, tomēr praksē tas var izrādīties pretrunīgs priekšstats, piemēra, darbinieka un darba devēja tiesiskās attiecības, lai darbinieks saglabātu darba attiecības, tikai retos gadījumos varēs brīvi sniegt vai atteikties sniegt, kā arī atsaukt piekrišanu. Piekrišana nevar būt likumīgs pamats personas datu apstrādei gadījumā, kad darbinieka

un darba devēja attiecībās pastāv nevienlīdzība, jo darba devējs var izvēlēties atbilstošāko tiesisko pamatu katram darbinieku personas datu apstrādes nolūkam. Pēc autores domām, piekrišana vispār nevar būt derīgs tiesiskais pamats darbinieka personas datu apstrādei. Savukārt darbinieka personas datu apstrādei, piekrišanas vietā atbilstošāk būtu izvēlēties kādu citu tiesisko pamatu, kuru izmantotu darba tiesiskajās attiecībās, piemēram, darba līguma noslēgšana.

Kā arī būtu jānošķir piekrišana regulas izpratnē no piekrišanas vispārīgā izpratnē, piemēram, tajā momentā, kad persona noslēdz pirkuma līgumu ar attiecīgo iestādi, persona brīvprātīgi piekrīt līguma nosacījumiem. Tas nozīmē, ka personas dati tiek apstrādāti uz līgumiska pamata. Tāpat ir ar likumu, piemēram, ja datu subjekts vēlas saņemt pabalstu, līdz ar to attiecīgā valsts iestādē ir jāiesniedz informācija par personas datiem. Šajā gadījumā persona izsaka savu gribu saņemt pabalstu, līdz ar to notiek konkrētās personas datu apstrāde, bet tas nenozīmē, ka tā sākas uz datu subjekta piekrišanas pamata. Piekrišana Vispārīgās datu aizsardzības regulas izpratnē ir nepieciešama gadījumos, kad ne likums, ne līgums neliek personai sniegt savus personas datus, bet viņš to var darīt brīvprātīgi. Civillikums paredz gribas izpaudumu iespējamību dažādos veidos mutiski, rakstiski ar konkrētām darbībām, taču piekrišanai būs juridisks spēks tikai tad, ja tā sniegta saskaņā ar Civillikuma noteikumiem, kas reglamentē gribas izteikuma spēku [9.,38]. Latvijā datu subjekta piekrišanai jābūt izteiktai nepārprotami brīvi, tas ir bez maldības, spaidiem un viltus. Ja piekrišana sniegta raksteveidā, tad tā būs nepārprotama, ja būs ievērotas Civillikuma 1431. pants, kas nosaka, ka akta parakstīšana, vienalga, vai tas attiecas uz pašu parakstītāju vai trešo personu, uzskatāma par piekrišanu šim aktam, ja tā saturs parakstītājam bijis zināms un ja viņam tajā tiesiskā darījumā, uz kuru akts attiecas, ir personīga interese un ierunas tiesība [2]. Ar terminu akts saprotams dokuments, kurā fiksēti kādi juridiski nozīmīgi fakti, līdz ar to šāda akta parakstīšana varētu nozīmēt, ka ir dota rakstiska un līdz ar to nepārprotama piekrišana.

Par īpašiem kategoriju personu datiem tiek uzskatīti sensitīvie dati, jo šie dati atklāj personas rasi vai etnisko izcelsmi, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību, seksuālo orientāciju, dalību arodbiedrībās vai citās organizācijās un var attiekties arī uz personas veselību vai

seksuālo dzīvi. Biometriskie un ģenētiskie dati arī pieder pie ģenētiskās kategorijas personas datiem [4]. Šie sensitīvie dati no citiem personu datiem atšķiras ar sevišķi privātiem un intīmā rakstura datiem, kuri var tikt ļaunprātīgi izmantoti pretēji attiecīgās personas interesēm, piemēram, būt par pamatu aizspriedumainai attieksmei vai diskriminācijai. Tieši tāpēc šo datu apstrāde ir aizliegta, izņemot atsevišķus likumā noteiktus gadījumus un viens no šādiem izņēmumiem ir personas rakstveida piekrišana. Vispārīgā datu aizsardzības regula īpaši aizsargā datus, kas atklāj rasi vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību, dalību arodbiedrībās, ģenētisko datu, biometrisko datu, lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju, veselības datu vai datu par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju apstrādi. Regula vienlaikus nosaka pienākumu dalībvalstīm noteikt datu uzraudzības institūciju, kuras kompetencē būtu Regulas noteikumu uzraudzība. Latvijā par šādu uzraudzības iestādi tiek noteikta Datu valsts inspekcija.

Atbildīgais par fizisku personas datu aizsardzību ir uzņēmumi, kuri ir specializējušies fizisku personu liela apjoma datu apstrādē un uzglabāšanā, uzņēmumiem, kur darbinieku skaits pārsniedz 250 cilvēkus, regula uzliek par pienākumu nozīmēt uzņēmuma atbildīgo par fizisku personu datu drošību. Juridiskām personām maksimumā iespējamā soda apmērs administratīvajā kārtā ir 14 000€, protams, naudas soda apmērs var mainīties atkarībā no vainu pastiprinošiem vai mazinošiem apstākļiem. Pēc jaunās regulas stāšanās spēkā, uzraudzības iestāde piemēro sankcijas, tostarp administratīvos naudas sodus. Administratīvs naudas sods apmērā līdz EUR 20 milj. vai, uzņēmuma gadījumā, līdz 4% no tā kopējā visā pasaulē iepriekšējā finanšu gadā gūtā gada apgrozījuma atkarībā no tā, kuras summas apmērs ir lielāks. Nenozīmīgu pārkāpumu gadījumā vai, ja naudas sods, kādu varētu uzlikt, radītu nesamērīgu slogu fiziskai personai, naudas soda vietā var izteikt rājienu [6].

Tomēr, lai Vispārīgā datu aizsardzības regula un Latvijas administratīvo pārkāpuma kodekss nebūtu pretrunā saistībā ar maksimumā naudas sodu par fizisko personu datu apstrādes pārkāpumiem, ieteiktu sodīt uzņēmumus pēc Vispārīgā datu aizsardzības regulas noteiktās kārtības, vai arī palielināt Latvijas administratīvo pārkāpuma kodeksā noteikto naudas sodus līdz Vispārīgā datu aizsardzības regulas maksimumā-

jam naudas sodam.

Pētījuma rezultāti un to izvērtējums

Personas dati ir viss tas, kas palīdz identificēt personu. Galvenokārt tas ir vārds, uzvārds, personas kods, bet var būt arī jebkura cita informācija, kas identificē personu, piemēram, personas amats. Visneaizsargātākie dati ir bērnu personu dati, jo bērni neapzinās attiecīgos riskus, sekas un aizsardzības pasākumus un savas tiesības saistībā ar personas datu apstrādi.

Datu regula piešķir daudz vairāk kontroles par saviem datiem. Personai ir tiesības noskaidrot kādiem nolūkiem tiek izmantoti dati kā arī noteiktos gadījumos lūgt pārtraukt vai dzēst personas datus. Jebkurai datu apstrādei ir jābūt tiesiskam pamatam. Viens no galvenajiem priekšnosacījumiem personu datu apstrādei ir brīvi sniegta piekrišana. Piekrišana var tikt sniegta gan uz likumiskā vai līgumiskā pamata un piekrišanai jābūt rakstiskā formā.

Vispārīgā datu aizsardzības regula īpaši aizsargā sensitīvos datus, kurus ir aizliegts apstrādāt, izņemot atsevišķus regulā noteiktos gadījumus un viens no šādiem izņēmumiem ir personas rakstveida piekrišana.

Secinājumi

Personu anonimitāte un internets ir neiespējama misija, jo to nosaka interneta globālitate. Nedz fiziskā persona, nedz atsevišķa valsts nav spējīga efektīvi realizēt tiesības tikt aizmirstam, tāpēc jāmeklē kopīgi risinājumi.

Autore uzskata, ka būtu nepieciešams ārējais normatīvais akts, kas noteiktu standartu visām meklētājprogrammām attiecībā uz formu un saturu pieprasījumam dzēst datus no meklēšanas rezultātu saraksta.

Vispārīgā datu aizsardzības regula neparedz nepieciešamību pārzinim datu apstrādes reģistrāciju Datu valsts inspekcijā, līdz ar to arī attiecīgi būtu precizējams Latvijas administratīvo pārkāpumu kodekss.

Lai Latvijas administratīvo pārkāpuma kodekss atbilstu Vispārīgā datu aizsardzības regulas prasībām, būtu izslēdzams Latvijas administratīvo pārkāpuma kodeksa 204.9 pants.

Vispārīgā datu aizsardzības regula par personas datu apstrādes pārkāpumiem paredz maksimālo naudas sodu līdz 20 miljoniem eiro

vai 4% no uzņēmuma iepriekšējā gada apgrozījuma. Savukārt Administratīvo pārkāpuma kodekss paredz naudas sodu līdz 14 000 eiro.

Lai Vispārīgā datu aizsardzības regula un Latvijas administratīvo pārkāpuma kodekss nebūtu pretrunā saistībā ar maksimālo naudas sodu par fizisko personu datu apstrādes pārkāpumiem, ieteiktu sodīt uzņēmumus pēc Vispārīgā datu aizsardzības regulas noteiktās kārtības, vai arī palielināt Latvijas administratīvo pārkāpuma kodeksā noteikto naudas sodus līdz Vispārīgā datu aizsardzības regulas maksimālajam naudas sodam.

Lai dati netiktu izmantoti krāpnieciskiem un savtīgiem nolūkiem, būtu nepieciešama sistēma, kas aizsargā dažādas cilvēktiesības, izstrādājot tiesību aktus, kas regulē digitālo vidi attiecībā uz personu datu apstrādi, iekļaut šajos likumos ģenerālklausulas, lai regulējums būtu elastīgās un ilgspējīgs, tādejādi attīstoties interneta tehnoloģijām, nebūtu jāveido jauni likumprojekti.

Kā viena no galvenajām problēmām bērnu datu apstrādē ir tā, ka nevienā normatīvajā aktā nav konkrēti noteikts, kā tieši pārliecināties par bērna vecumu tiešsaistē, lai gan Vispārīgā datu aizsardzības regulā ir noteikts pienākums pārzinim par to pārliecināties.

Katram pakalpojuma sniedzējam būtu jāizvērtē bērna vecums tiešsaistē, kā vienu no ieteikumiem, kas varētu palīdzēt noteikt bērna vecumu ir sagatavot testu, ar kura palīdzību pēc sniegtajām atbildēm var noteikt konkrēto bērna vecumu. Piemēram, pēc Vispārīgā datu aizsardzības regulas bērns savas tiesības var realizēt no 13 gadu vecuma, līdz ar to testa jautājumiem jābūt izstrādātiem tā, lai pēc sniegtajām atbildēm būtu skaidrs, ka atbildes sniedz 13 gadus vecs bērns.

Personas datus atļauts apstrādāt tikai tik daudz, lai izpildītu likumā noteikto pienākumu, katrā konkrētajā gadījumā vērtējot, vai mērķi nevar sasniegt, apstrādājot ievērojami mazāk personas datu vai tos neapstrādājot vispār. Vispārīgā datu aizsardzības regula principā aizliedz sensitīvu personas datu apstrādi, taču ir pieejami vairāki izņēmumi, kad tos var apstrādāt.

Iegūstot personas datus no datu subjekta, pārzinim ir pienākums sniegt datu subjektam informāciju, kādi dati tiks apstrādāti un kādam nolūkam. Personas datus apstrādā tikai tad, kad datu subjekts ir devis savu piekrišanu apstrādāt datus konkrētajam mērķim. Nav pieļaujamas situācijas, kad pārzinis neievēro Vispārīgo datu

aizsardzības regulas prasības un datu subjektam nesniedz pilnvērtīgu informāciju par datu apstrādi, kā arī bez piekrišanas apstrādā personas datus, par kuriem persona nav informēta.

Personu datu apstrādes likums galvenokārt izstrādāts, lai mainītu Valsts Datu inspekcijas statusu un pielāgotu darbinieka pilnvaras un direktora iecelšanas noteikumus atbilstoši Vispārīgā datu aizsardzības regulai. Personu datu apstrādes likums nenodrošina pietiekamu datu subjekta aizsardzību.

Regula nosaka, ka piekrišanai jābūt brīvi dotai, konkrētai, apzinātai un viennozīmīgai. Vispārīgā datu aizsardzības regula nosaka, ka piekrišanai jābūt brīvi dotai, konkrētai, apzinātai un viennozīmīgai. Pēc autores domām, darba tie-

siskajās attiecībās piekrišana ir sarežģīti izmantojams tiesiskais pamats ar augstu risku tikt atzītai par nederīgu, jo piekrišanai var nepiemest brīvas un nepiespiestas piekrišanas pazīmes, jo darba devējs var darbiniekus "piespiest" parakstīt piekrišanu, ko darbinieks izdarītu nevēloties zaudēt darbu.

Tāpēc darbinieka personas datu apstrādei, piekrišanas vietā būtu ieteicams izvēlēties citu tiesisko pamatu, piemēram, darba līguma noslēgšana vai leģitīmās intereses esamību.

Vispārīgā datu aizsardzības regula paredz īpašus nosacījumus bērniem personu datu aizsardzībā, jo bērni vēl neapzinās riskus, sekas, aizsardzības pasākumus un savas tiesības saistībā ar personas datu apstrādi

Literatūras un avotu saraksts

1. Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Republikas likums. 30.06.1922. Latvijas Vēstnesis. 43.
2. Civillikums. CETURTĀ DAĻA. Saistību tiesības: Latvijas Republikas likums. 26.02.1937. Valdības Vēstnesis. 46.pants
3. Latvijas Republikas Satversmes tiesa spriedums Latvijas Republikas vārdā 2016.gada 12. maija lietā Nr. 2015-14-0103, 23.punkts
4. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (Es) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV>
5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: K.U. pret Somiju. (2009). Iesniegums 2872/02, 42.punkts
6. Danovskis E., Ruķelis M., Lībiņa-Engere I Satversmes 96 pants., Latvijas Republikas Satversmes komentāri, 2011, 247
7. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Bohlen pret Vāciju(53495/09),2015,45
8. Ieskats 2018.gada Fizisko personu datu aizsardzības likumā, Pieejams: <https://advokati-juristi.temida.lv/wp-content/uploads/2018/03>
9. Kohl U. Regulatory Competence over Online Activity. Jurisdiction and the internet. New York: Cambridge University Press, 2007, 259
10. Torgans K.,Grūtups A., Balodis K., Višņakova G., Petrovičs S., Kalniņš E., Bitāns A. (1998). Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Saistību tiesībās. Torgans K. Vispārīgā zinātniskā redakcija. Rīga. Mans īpašums.

References

1. Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Republikas likums. (The constitution of the Republic of Latvia. Law of the Republic of Latvia) (30.06.1922. Latvijas Vēstnesis. 43.
2. Civillikums. CETURTĀ DAĻA. Saistību tiesības: Latvijas Republikas likums. (Civil Law. PART FOUR. Liability Law: Law of the Republic of Latvia) 26.02.1937. Valdības Vēstnesis. 46.pants
3. Latvijas Republikas Satversmes tiesa spriedums Latvijas Republikas vārdā (Judgment of the Constitutional Court of the Republic of Latvia on behalf of the Republic of Latvia 2016.gada 12. maija lietā Nr. 2015-14-0103, 23.punkts
4. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (Es) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (Regulation of the European Parliament and the Council (Es) 2016/679 on the protection of individuals with regard to the personal data processing and circulation) Accessed at : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV>
5. Eiropas Civēktiesību tiesas spriedums lietā: K.U. pret Somiju. (2009) (Judgment of the European Court of

Human Rights in the case K.U. against Finland). Iesniegums 2872/02, 42.punkts

6. Danovskis E., Ruķelis M., Lībiņa-Engere I Satversmes 96 pants., Latvijas Republikas Satversmes komentāri, 2011, 247 (Comments on the Constitution of the Republic of Latvia)

7. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Bohlen pret Vāciju(53495/09),2015,45 (European Court of Human Rights, Bohlen against Germany).

8. Ieskats 2018.gada Fizisko personu datu aizsardzības likumā. (Insight into the 2018 Privacy Data Protection Law) Accessed at: <https://advokati-juristi.temida.lv/wp-content/uploads/2018/03>

9. Kohl U. Regulatory Competence over Online Activity. Jurisdiction and the internet. New York: Cambridge University Press, 2007, 259

10. Torgans K., Grūtups A., Balodis K., Višņakova G., Petrovičs S., Kalniņš E., Bitāns A. (1998). Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Saistību tiesības. (Comments of the Civil Law of the Republic of Latvia: Liability Law.) Torgans K. Vispārīgā zinātniskā redakcija. Rīga. Mans īpašums.